השואל את הפרה פרק שמיני בבא מציעא קא.

חוץ מן ההוצאה. שהוא מוציא במסיקתן ובעצירתן: **שנעקרו בגושיהן.** עם הקרקע שסביבותיהן שיכולין לחיות על ידו פטורין מן הערלה כדתנן (ערלה פ"א מ"ג) אילן שנעקר והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב: **ולאחר שלש.** כלומר אפילו נעקרו בגושיהן לא שנו דיחלוקו אלא לאחר שלש שנים ששטפן הנהר שאילו נטען מתחלה בעל הקרקע בלא גושיהן כבר יצאו עכשיו מכלל הערלה דהשתא לא מהני ליה גושין דבעל הזיתים מידי לאחר שלש: **אכל כאוך שלש.** גושין דבעל הזיתים הוא דקשרי להו והכל שלו: **הוה קטיני.** הוו זיתים דקין ולא היה להן על חרצנא תותייהו סילקא וירקא: **לריכא רבה.** שאם לא פרשה ר' יוחנן לא היינו אומרים אותה מסברא: **המקבל.** למחלה: **מעשר.** תחלה כל התבואה ואח"כ נותן לו לנכרי חלקו ונמצא מעשר משלו על של נכרי ומפריש: **מקבל.** למחלה: **כחוכר דמי.** כאילו מקבלה בכך וכך כורין לשנה בין עושה ובין אינה עושה: **מיקן.** אגם: **יש קנין.** ואי נמי אין קנין מקבל לאו כחוכר דמי ואין מוטל עליו לפטור חלקו של נכרי דלא פורע חובתו הוא שכרשות הנכרי גדל: **שדה אבותיו ממש.** והנכרי גזלה מהם לדידיה הוא דקנסוהו רבנן דקיים לן בגויים לדידי דחכיבא ליה לא מימנע בהכי מלקבלה למחלה וטפי על שאר אריסין את המעשר הזה ומקבל ליה: **אכל איניש דעלמא.** מי רמית עליה לעשורי לא מקבל לה לא קנסוהו רבנן: **ולדידיה מאי טעמא קנסוהו.** מה חטא שקנסוהו: **כדי שסבא כרם בידו.** שיחזור ויקנה מתוך שיקשה עליו המעשר יטרח ויוסיף הדמים ויסלק הנכרי ממנה. כרם כרוכה ומוחזקת: **א"ר ירמיה וכו'.** ומשום הכי נקט ליה הכא דדמיא להך דלעיל: **ונטעה.** אילנות: **ידו על התחתונה.** אם השכח יתר על הוצאה יש לו הוצאה ואם הוצאה יתירה על השכח אין לו אלא שכח: **כשדה העשויה לנטעה.** אילנות שיפה לאילן יותר מזרעים איתא דשמואל: **לא כעינא.** איני חפץ בנטיעתה שדה לבן היתה[ז] לי: **גליא אדעתך דניחא לך.** ועשיתה שדה העשויה לנטע וידו על העליונה הוא כשאר שתלי העיר כמנהג המדינה: **הוא דאמר.** רב נחמן: **כי האי גונא.** דאמר לא נחלקו בית הלל בדבר כר"ש בן אלעזר:

נבית

אלא מכללא איתמר דההוא דאתא לקמיה דרב א"ל זיל שום ליה א"ל לא בעינא א"ל זיל שום ליה וידו על התחתונה א"ל לא בעינא לסוף חזייה דגדרה וקא מנטר לה א"ל [יגלית אדעתיך דניחא לך זיל שום ליה וידו על העליונה איתמר [יהיורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשותו ואמר לו עציי ואבניי אני נוטל רב נחמן אמר שומעין לו רב ששת אמר אין שומעין לו מיתיבי [יורשב"ג אומר בית שמאי אומרים שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו לימא רב נחמן דאמר כב"ש הוא דאמר כי האי תנא דתניא שומעין לו דברי ר' שמעון בן אלעזר ר' שמעון בן גמליאל אומר בית שמאי אומרים שומעין לו וב"ה אומרים אין שומעין לו מאי הוי עלה א"ר יעקב אמר ר' יוחנן

בבית

כורה בידו פירוש להכי קנסו את היורש שיעשר את חלק הנכרי כדי שיגיע מלקבלה וכיון שתהא כורה ביד הנכרי שלא יצלו לקבלה הימנו ע"י כן ימכרנה לישראל בדמים מועטין שלא נתן עליה כלום אלא בגזילה כאתה לידו ולכך לא יהיה רגיל עוד לגזול אבל אחר לא הוצרכנו לקנוס ולעשר דבלאו הכי שומע לנו מלקבלו אבל יורש דחכיבא ליה לא מועיל אזהרה:

נשדה

שנעקרו בגושיהן. [א] נקט הכי משום תוך שלש דאלי"כ הוו ערלה: **ולימא** ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אכילנא כו'. והיימי קונה נטיעות קטנות בדמים מועטין ולאחר שלש היו נעשות גדולות וטוענין פירות מזיתים שלך ומאחר שלא עשיתי כן אלא נאתמי זיתים שלך בקרקעי פשיטא שלא הנאתיים לדעת שאאכל עמי אחר שלש אא"כ אוכל גם אני עמך תוך שלש הואיל וכן גם אתה הנאתם לדעת כן בקרקעי: **ואם** אמר הלה זיתי אני נוטל אין שומעין לו. אלא יאמרו הזיתים שם אע"פ שלאחר ג' הכל של בעל הקרקע ובעל הקרקע יתן דמי הזיתים כמו ששוים למכור לנטיעות ולא פני בדמי עצים שהרי לעשות פירות הן עומדין:

סברוה מאי שדה אבותיו בו'. וקסבר אין קנין ומקבל כמוכר [ב] נראה לר"י לפרש משום דקסבר אין קנין ראוי להחמיר במקבל כמו במוכר ובמוכר מן הדין צריך לעשר שלא יהא פורע חובו במעשר כדאמר [יהרי שאנס השר את גורנו אם בחובו צריך לעשר אבל ת"ק דרבי יהודה דאמר המוכר שדה מן הנכרי מעשר ונותן לו רבי יהודה אומר אף המקבל ממליק כו' סבר יש קנין ולכך אין להחמיר במקבל אלא דוקא במוכר החמירו מדרבנן כמו שחייבו לעשר מדרבנן את הלוקח מן הנכרי כדאמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף לא. ושם ד"ה קסבר) גבי ר' שמעון שזרי למ"ד יש קנין והא [יבתנן בהשולח (גיטין דף מג: ושם) האריסין והחכירין כולם פטורין מן המעשר ומשמע דאפילו חלקו של מוכר פטור איכא לאוקמי בסוריא כדמשני התם (דף מז.) אמשניות טובא ואפילו מוכר פטור שם כמו בחולה לארץ דבלא שמעתתי צריך לאוקמי התם בסוריא כיון דפטור אפילו חלקו של ישראל אלא מיקמי ההיא דמנחות ומה שהולך ר' יהודה להזכיר שדה אבותיו אע"ג דת"ק נמי איירי דוקא בארץ כדפרישי' דבחולה לארץ אפילו מוכר פטור הכי קאמר ליה ר' יהודה לת"ק כיון דבא"י קיימינן ראוי להחמיר במקבל כמו במוכר דאין קנין דאכתי שדה אבותיו חשוב ולמאי דקאמר לעולם יש קנין ולכך אין ראוי להחמיר במקבל כמו במוכר לפי זה לא פליג רבי יהודה את"ק אלא מוסיף דאף המקבל ממליק מעשר ונותן לו כמו במוכר כך נראה לר"י לפרש דמקבל במוכר אז לאו כמוכר דמי תלוי כיש קנין ואין קנין ועיקר ור"ת פירש בע"א ודוחק: **כדי** שתהא כרה בידו. פי' שתהא כרוכה בידו שעל ידי שיטרח לעשר אף חלקו של נכרי והיא מכיבה בעיניו ולא יניחנה ומתוך שיקשה עליו הוצאת המעשר יטרח לחזר על הנכרי לנוקמה הימנו אבל ישראל אחר אם נחיינו לעשר אף מחלק הנכרי יגמנה מלקבל דאין מכיבה בעיניו ר"ח גרים שתהא

חוץ מן ההוצאה: שטף נהר זיתיו: אמר עולא אמר ריש לקיש לא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ולאחר שלש אבל בתוך שלש הכל של בעל הזיתים דאמר ליה אי את נטעת בתוך שלש מי הוה אכלת ולימא ליה אי אנא נטעי לאחר שלש הוה אכילנא ליה כוליה השתא [יקאכלת פלגא בהדאי אלא כי אתא רבין אמר ריש לקיש [יולא שנו אלא שנעקרו בגושיהן ובתוך שלש אבל לאחר שלש הכל לבעל הקרקע דאמר ליה אי אנא נטעי לאחר שלש מי לא הוה אכילנא ליה כוליה ולימא ליה אי את נטעת בתוך שלש לא הוה אכלת השתא קא אכלת פלגא בהדאי משום דאמר ליה אי אנא נטעי הוה קטיני וזרענא תחותייהו סילקא וירקא תנא [יאמר הלה זיתיי אני נוטל אין שומעין לו מאי טעמא אמר רבי יוחנן משום ישוב ארץ ישראל אמר ר' ירמיה כגון דא צריכא רבה תנן התם [יר' יהודה אומר [יהמקבל שדה אבותיו מן הנכרי מעשר ונותן לו סברוה מאי שדה אבותיו ארץ ישראל ואמאי קרו לה שדה אבותיו שדה אברהם יצחק ויעקב וקסבר [יאין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ומקבל כחוכר דמי מה חוכר בין עבד ובין לא עבד בעי עשורי ומיתן ליה דכי פורע חובתו דמי אף מקבל נמי כי פורע חובתו דמי מעשר ונותן לו א"ל רב כהנא לרב פפי ואמרי לה לרב זביד אלא הא דתניא רבי יהודה אומר המקבל שדה אבותיו ממציק נכרי מעשר ונותן לו מאי איריא מציק אפילו אין מציק נמי אלא לעולם [יש קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ומקבל לאו כחוכר דמי ומאי שדה אבותיו שדה אבותיו ממש ולדידיה הוא [ידקנסוה רבנן דאיידי דחכיבא עליה טפי ואזיל מקבל לה אבל איניש דעלמא לא ולדידיה מ"ט קנסוה רבנן אמר ר' יוחנן [יכדי שתהא כרה בידו אמר רבי ירמיה כגון דא צריכא רבה [יאיתמר [יהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אמר רב שמן לו וידו על התחתונה ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה אמר רב פפא [יולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע כאן בשדה שאינה עשויה ליטע והא דרב [יולאו בפירוש איתמר

מסורת הש"ס

א) ב"מ תמכל פלגא וכן לקמן. רש"ל. ב) דמאי פ"ו (מ"ב). ג) (לקמ"). רש"ל. ד) [גיטין מז. מנחות לא. בכורות יא:]. ה) [ב"ק. ע"ש]. ו) תוספות. ז) [ברכות ט. וש"נ]. ח) [תוספתא ב"ק פ"י וע"ש תוס' דכמונו בפ"ח]. ט) כש"מ נוסף: ניחא. י) [גיטין מד. מולין קלא.]. כ) ב"ל דמנית.

גליון הש"ם

רש"י ד"ה רש קנין וא' נמי בו'. כעין זה במדרש דף פב ע"ב ומאי מ"ל להפר לפירוש הה"מ שם:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה שנעקרו בגושיהן נקט כו'. נ"ב אבל הרמב"ם כתב דבלא גושיהן הכל לבעל הקרקע ופסק"ע וט"ז: [ב] שם ד"ה סברוה. נראה כו'. נ"ב ורמב"ם ש"ע כתבו כפי רש"י:

מוסף רש"י

אין קנין לנכרי בארץ ישראל. אם קנה עובד כוכבים קרקע בארץ, אין קנייני קנוי להפקיעה מקדושתה שלא תתחייב במעשר, ושראל הקונה ממנו מן הפירות צריך לעשר (גיטין מז.), וידו על התחתונה. לעיל ל"ה. כשיעור שכח (כתובות פ.).

עין משפט
נר מצוה

סב א מיי' פ"ד מהל' שכנים הלכה יא סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמח סעיף כ:
סג ב ג מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף ג:
סד ד מיי' פ"ו מהלכות מעשר הל' יב טור ש"ע י"ד סי' שלא סעי' קכא:
סה ה מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה י טוש"ע שם סעיף ב:
סו ו ז מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה יב:
סז ח ט מיי' פ"י מהל' גזלה ואבידה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שמה סעיף א:
סח י מיי' שם הלכה מ טוש"ע שם סעיף ב:
סט כ מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com